

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

zhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 30.— — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 20

V Trstu, 15. oktobra 1925.

Leto VI.

Delovna šola

(Nadaljevanje.)

Ponavljam, da je najvažnejša naloga razviti pri otrocih ne spretnost, temveč veselje do računanja. Veselje in priučenje na računanje sta najboljša učitelja ročnosti v računstvu.

Vadimo torej operacije s števili do 100. Hočem dati nekaj nasvetov tehničnega značaja in priti pri tem še na prvo leto: 1. potrebno je vaditi otroke pogosto v razstavljanju prve desetice ($8 = 5 + ?$); 2. otroke vadimo pogosto, naj pri računanju pridejo v predstoječo desetico (60, 59; 70, 69); 3. nato so priporočljivi računi naslednjega tipa: $27 + 8 = ?$ Ustna rešitev: 27 dopolniti na 30 in od razstavljene 8 preostalih 5 prišteti k deseticam; račun tipa $54 - 9$ se pa reši na ta način: 54 se zmanjša na desetice in preostali del razložene 9 se odšteje (tehnično se pokaže računanje otrok na sledeči način: $27 + 3 = 30$, $30 + 5 = 35$; $54 - 4 = 50$, $50 - 5 = 45$; pozneje je pa stremeti, da dobimo «takoj» odgovor); 4. če se otrokom račun ne posreči, ni jih siliti, temveč naj se odnese in čez nekaj časa spel poskusi, ali ni otrok postal zrejši; 5. račun tipa $21 + 17$ je rešiti ta način: $21 + 10 = 31$, $31 + 7 = 38$ — na vsak drug način bo otrok stalno pozabljal števila); prav tako se (še le pozneje) reši račun $144 + 23$ na ta način: $144 + 20 = 164$; $164 + 3 = 167$; 6. odštevanje je večkrat nadomestiti z dopolnjevanjem, to je: $68 - 27$ se reši kot $27 + ? = 68$ (torej $30 + 38$); 7. odštevanje celih dvošteviličnih števil s polnimi deseticami je večkrat vaditi (pocnostavljen množnja); 8. zelo je priporočljivo, sestaviti seštevane in (popolne) množilne tabele, kar sili otroke, da opazujejo mnemonično.

Mnenja sem, da je otrok še le sedaj zrel za deljenje. Moj metodični nasvet bi bil tu: Sestavo tabel za množenje zvežemo z merjenjem (to bo padlo najbrže na poletje), da potem iz tega izvajamo tabele za deljenje (kar je zelo naravno), ki so potem pogloma in priložnostno uporabljajo pri razdeljevanju in uvrščevanju v življenju.

Mislím, da otroci ne bodo imeli težav pri nadaljnjem računanju. Menim, da je mogoče po zgoraj opisanem nadaljevati z njimi poljubno, le zlorabam se je izogniti. Vendar bom navedel še nekaj primerov, da bo moja razlaga bolj prepričljiva. Numeracijo si otroci zapomnijo, ko pišejo stotinke, desetice in lire, desetake in stotake, pri čemer je začetni z liro. Po življenju se otroci seznanijo tudi s «tisočakom» (če je tudi le fiktiven) in se navadijo pisati spredaj in posebe. Potem čita o številu 3457,75 na ta način: tritisoč štiristo petdesetdem lir in sedemdesetpet stotink. Zdaj je možen naslednji račun (in sicer le pisano): $53\,457,75 + 16947,78 + 373,21 + 15,40 + 3001,03$, torej računanje s tisočkami, lirami in stotikami. Stolpce jih je učiti računati od zgoraj navzdol in števila enostavno izgovarjati (5, 13, 14, 17) in, ko so zapisali vsoto, preiti na kontrolo od spodaj navzgor (ker je potem lažje preiti k deseticam: 14, odmor, 10 + 70 + 70 itd.). To je naš prvi

«uspeh». Če preidemo sedaj od računanja z denarjem do merjenja in na malih številih isto povzemamo z metri in centimetri, bomo spoznali deloma tudi ulomke.

Kar zadeva ulomke v splošnem, mi ugaja nekoliko zmanjšana Lesanova metoda. Moramo na pr. razdeliti kruh na 5 delov. Del vsakega se imenuje petina (otrok že pozna desetine in stotine). Dveh ni doma, zato moramo dve petinki odložiti (dogovorimo se, da to zapišemo kot $\frac{2}{5}$). Toda motili smo se — kruh bi se moral razdeliti med 10 oseb. Koliko bo velik vsak del? — «Desetinko». Kako nam je torej deliti v tem slučaju? Razpolovimo vsako petinko: $\frac{1}{5} = \frac{2}{10}$. Tako se naučijo otroci na vrsti konkretnih primerov potom prakse tehnike spreminjanja ulomkov v nižjo in višjo vrsto. V nadaljnem jim ne bo težko priti na misel, da je najbolj enostavno za seštevanje, če jih spravimo na enak imenovalec. Če torej razdelimo 17 krompirjev med 5 otrok, bomo ali vsak krompir posebe razrezali in bo potem vsak otrok dobil 17 delov, $\frac{17}{5}$, ali razdelimo 15 krompirjev celih in le ostala dva razrežemo ($\frac{17}{5} = 3 + \frac{2}{5}$). Vse to «znanje» pa ni teorija in dokazovanje, ampak tehnično nazorni sklepi iz prakse.

Končno bi priložili še nekoliko algebre, če navadimo otroka, da nadomešča neznanke z x ($2x$, $3x$ itd.), in vežbamo potem v reševanju računov v kombinacijah tipov $ax + bx = c$ (v začetku na podlagi realnih predmetov. Takih nalog imamo v življenju mnogo. Kar se tiče računanja ploščin, smo že izkušeni in se nam je treba le še navaditi stranice zaznamovati z začetnimi črkami abecede, višino pa s tučko h , da se izognemo zamenjavi.

Toda ne skušamo izsiliti vsega tega. Če se najde priložnost, da se otrok vse to nauči, je dobro; če se pa priložnost ne dobi, je treba pustiti. Navajam to le kot dokaz koliko je otrokom razložiti, če se poznari in napravi praktično (ne «sistematično», ker je «sistem» zgodnjemu pouku škodljiv ter otroka utesnjuje in omejuje za možnost, da si znanje sam pridobi).

Računske naloge rešujemo, če seštevamo svoje izdelke, tehtamo produkte, jih delimo in racioniramo, merimo tekočine in blago, ki se sesiplje (merjenje s kozarcem, ki ima graduacije), če spreminjamo imenovana števila v ulomke in v metrični sistem (pojm decimalnih števil), če ulomke in racije seštevamo in odštevamo (končno seštevanje in odštevanje poljubnih števil).

Kar se tiče pisanja, je bilo v prvem letu v glavnem zapisovanje naslovov različnih reči in pisanje poedinih besed in stavkov, da jih «obdrže». Končno bi mogli tu pisati tudi še kratka pisma učitelju in tovarišem ter bi uvedli pisanje v nekatere igre. Večinoma pa so vendar samo poedini stavki in besede; mimogrede omenjeno, je tudi lažje izogniti se v njih pogreškov (vtisnenje ortografsko pravilne pisave besed). Pisanje se začne razvijati šele spomladi: dnevno kratko notiranje opaženega o raščih rastlin (natančnost in kratkost jezika; kratek obse-

in torej akuratesa ter snaga; razvoj navade pisati previdno). Pôzimi pišejo pa otroci mnogo, a sicer le kratke stavke: 1) računi in gospodarske notice, 2) različni poslovni in drugi listi (začetek korespondence med šolami), 3) prepis pesmi, basni, pregovorov po knjigi, ki jo ima šola, da se jih učijo doma na pamet, 4) prosto pisanje, če koga veseli. Vse to se uporablja tudi zato, da se razvija ortografsko znanje; prepisovanje besed in stavkov in tudi celih odstavkov daje veliko vajo v pravilnem pisanju, in skupno sestavljanje pisem in pisani, ki gredo ven, je pravtako dobra nazorovalna vaja (le ne «dik-tata»!) Končno vzgajamo otroke, da pišejo kar na čisto (dnevnik — šola črnilnih madežev in anal-fabetizma), to je, da pišejo previdno, pri čemer se da lahko zvezati vzgoja z navado, da pregledajo in kontrolirajo dvóumno. Običajno je slaba ortogra-fija delna posledica napak splošne vzgoje, zaniker-nosti, nedostajanja odgovornosti in nezmožnost, preiskovati; pri tem ne smemo biti bahavi mazači, ampak zdravniki, ki morajo zdraviti vzroke bo-lezni.

18. Prvi dve leti v vaški šoli. Doslej sem govoril o mestni šoli, kako pa bo z osnovno šolo? Menim, da je vprašanje kmalu rešeno, samo če ima, kakor je to navada, delati vzgojiteljica z dvema

oddelkoma. Mora le združiti skupini, ki mejita po starosti ena na drugo.

Da, morata biti združeni. Nesmiselno je ločiti v dve skupini otroke, ki sede skupaj v eni sobi. Kakšen smisel naj bi bil v tem, ko smo vendar že govorili o šoli kot o enótnem organizmu in ne le o kakem mehaničnem agregatu razredov? Razumeti je vendar treba, da je tema o gospodarstvu, kmetijstvu in o življenju okolice ne le za osemletne, ampak da postanejo vse te reči lahko vir razvoja celo človeka tridesetih let. Ali bi bilo mogoče, da bi se učitelj, ki je doslej razumel vzgajati otroke v neprodušnem, zaprtem prostoru, zdaj, ko je stopil v tako obširno področje, pritoževal, da «nima snovi.»

Poletna snov se more na deželi veliko boljše obravnnavati. Kar pa zadeva jesen in zimo so tu glavne teme gospodarstva skoro iste: 1) priprava šole, 2) priprava jedi (in kuhinja — skrbimo za prostor!), 3) kurjava, 4) oskrba malih in bolnikov, 5) perilo. Če to še ne zadošča, je iti v katerokoli kmečko hišo in ogledati si vsakdanje delo kmetice. Spremenilo se je le «življenje v okolici» in opazuje ga, se razvija «agronomija s prirodoznanstvom» ter «gospodarstvo» in se osemletni pritegnejo (v vaški šoli naj se zaposlijo tudi osemletni — ki so začetniki — z gospodarstvom, to je z uredbo šole).

(Dalje.)

Postani što jesi

(Nadaljevanje.)

Jedino dugim, uzgajanjem u istom duševnom ni-vo-u, jedino živeći barem stotinu godina u istoj mor-alnoj atmosferi, može se karakter i duševna kon-stitucija delomično ili sasma promeniti. Samo vekovi stvaraju stalnost karaktera te izraziti tip poje-dinca, obitelji, zemlje i plemena; samo dugovremeni životni uvjeti, jedino dugovečna baština dedova kádri su karakter i stari tip uništiti ili novog stvo-riti.

Stoji zato nepobitno, da čoveka u svetu vodi nje-gov karakter i duševna osebjina većma no njegov razum i znanje. Svome baštinjenom karakteru ne može odoljeti ni jaka intelektualna ličnost.

Historija, tradicija i baštinstvo pokreću životom pojedinaca i naroda i daju im pravac. Sklonosti, uverenje, (značaj, temperamenat njihova su legi-timna deca.) Budućnost individualna i narodna, po-najveć ovisi o njihovu karakteru i duševnosti; ovi im davaju pravac, određuju život i sudbinu.

Ovako se primakoh pitanju o izboru zvanja, koje je uključeno u naslovno pitanje: postani i budi što jesi. Ovo pitanje je vrlo zanimivo, znamenito i ak-tuelno jer o njemu pretežno ovisi sreća i nesreća pojedinaca, a i naroda, čak i njihova sudbina i bu-dućnost. — Dandanas naime bira se znanje onako lakoumno, bez svakog psihološkog kriterija, što nije na diku našu i današnje kulture. Tu greši seljak i činovnik, neuk i učen, zato je potrebno da o tomu sprogovori i naš list željom, da učitelj najpre sam da bude na čistu o tom pitanju, a onda da znade odgajati i putiti našu mladež i roditelje.

***

Ne može se poreći, da ženidba i zvanje nijesu od životnog pitanja; a kako i s kojim kriterijem se brak sklapa, a zvanje odabire — u time je obuhva-ćena sva prošlost, sadašnjost, a i budućnost poje-dinca i naroda. Zvanje i ženidba naime hrani telesno i duševno čoveka, gradi mu ili razgrađuje karakter, duševnost; stvara ga sretnim ili nesretnim, zado-

voljnim ili nezadovoljnim, oduševljava ga ili poni-štuje do samoubojstva.

Kako se dandanas općenito bira zvanje? Jedno-stavno i praktično u zapadno-evropskom smislu. Glavnu ulogu tu igra novac, blagostanje, čast, oho-lost, a onda komodnost i težnja za što lakšim a k tomu unosnim životom. Ovom kriteriju sklapa ju se dva tela i dve duše u bračni savez.

Otac imade više sinova. Šta će s njima? Ako po-sednik, jednoga ili dvojicu će pridržati kod kuće da se bave njegovim poslom; trećega će dati sused-nom postolaru, četvrtoga kovaču, a petoga, recimo, poslat će u škole. Što bilo tomu ocu na pameti birajući deci svojoj pravac budućeg života? Ništa drugo nego misao, da postavi svoju decu u «kruh», t. j. da ih «osovi na vlastite noge», pa da se pre-hranjuju. Istotako će roditelji, osobito brižljiva mati, podučiti svoju kćerku, da ostavi siromašnog Frana, koga voli, a da uzme za muža bogatijeg Juru, kojeg ne voli i ne trpi. Još i u sadašnje doba ovako se žene mladići i devojke lih iz interesa, a tako i ro-ditelji odabiru zanimanje i zanate svojoj deci, a da se ih nije pitalo i ispitalo, jesu li, nijesu li spo-razumni s izborom bračnog ili životnog druga; a ovo je zaista dnevno zanimanje (posao). Tu roditelji ne ispituju dušu svoje dece, da saznadu za što i za koga im srce bije, duša vene. Još i danas roditelji potraže verenika svoje kćeri miljenice, a da ga ona ni ne pozna. I dandanas sinove se baca u zanate i poslove, koje još ne videše i ne poznaše, te za koje nemaju smisla, sposobnosti ni nagnuća. A ovo troje moralo bi odlučivati u biranju budućeg zvanja, a ljubav ili simpatija u sklapanju ženidbe. Buduć se unutrašnji moralne sposobnosti i nagnuća ne uzi-maju u obzir, buduć se ih pogotovo ignorira kao da ne postoje, zato dandanas većina roditelja svoju decu prodavaju, davajući ih za ne mila i ne draga, bio ovo čovek ili zanimanje. A ovo nas podseća na staro roblje, na prodavanje i kupovanje čoveka, koje i danas postoji faktično i u pravom smislu reći na sramotu Evrope i XX. veka. Ne znam da li postoji koja razlika između «trgovine» roblja i druge trgo-vine u odabiranju budućeg zvanja ili budućeg brač-

nož druga. Forma je nešto drugojačija, ali su im jednaki psihološki i moralni momenti. U jednom i drugom slučaju ne ulaze tu u račun i obzir osoba ni osobnost njezina, ne ulazi duša ni srce, ne ulaze fizička ni moralna svojstva — prodanoga, predanoga, udanoga stvara u času kada sklapa savez i brak sa svojom budućnošću, pri čemu se ne pita za privolu kontrahenata. Pa ako se ih i pita, već su ovi tako odgojeni, dresirani, abrihtovani, da često i sami svojevolumno pristaju na moderno svoje zarobljenje potpisujući svoj vlastiti kupoprodajni ugovor. A ovomu je, kako znamo, svrha **interes i novac, dobitno laké, brezbrizni besciljni život, dakle uživanje bez rada**, što su sve danas mane moderne kulture, bolje rečeno, sve ovo bi imalo biti temeljno kamenje zgrade sreće današnjeg čoveka.

Ti budi i uči ovo, s ne moj! — reći će mu otac — zaslužiš čes mnogo, živet čes gosposki. A isti seljak kazat će opet sinu: Idi u školu, pak čes postati gospođinom; živet čes lako, ništa ne čes raditi, a dobro jesti i piti. A vidiš ti našega gospodina lksa? On je samo par sati u uredu pa hajd van šetati palicom u ruci. To je život! A glej ti gospodina popa! Ne sijje i ne ore, a žanje, pak dobro živi. Čim ustane, nadje pod jastukom novac. Pogledaj suca advokata: njihovo je sve, njihov je svet. Gospoda gospodare nama svima bez truda, bez muke i znoja. Gospoda imadu svu vlast i čast. Svi im se klanjaju. Ne budi zaboga sine ni kopač ni orač! Mi seljaci, poljodjelci mučimo se i mučimo dan i noć, pak smo sveisto večni siromasi, od svakoga prezreni i tlačeni. Očuvajte Bog motike! Baci ju u kut i idi u škole! A ti si, Marice, dobra glavica; šta čes kod kuće kad vas imam toliko?! Ja ću poći do gospodina učitelja, da te pošaljemo za učiteljicu. Ja ne idem, mamó! Ne ideš? Zar voliš biti vekom kod kuće, večno blatna i umazana kao ciganka?! Zar nije lepo ono, kada ti budu govorili ljudi i svi susjedi: gospođica simo, gospođica tamo, a ti čes se gosposki šetati obučena gospodski, klobukom na glavil! A, što nije ovo lepo?!

Ovo bi bili razlozi, s kojih naši ljudi hoće da iskođu u svoju decu. U tim razlozima našeg seljaka, radnika i obrtnika krije se sav njihov mentalitet.

Ima još jedan razlog, motiv, s kojeg naši ljudi šalju

svoju decu u srednje i više škole da postanu gospoda, koji uživaju dobro i lako uz nikakav trud. Evo slučaj: Dečak i njegovi roditelji bili su očevici slave, koju smo priredili prijatelju mladomislniku u crkvi, pred crkvom: svečanom misom, pevanjem, orguljanjem, ophodom, zvonjavom, kamo je prihrllilo mnogo ljudstva. U kući mladomislnika sabrala se lepa kita uzvanika, gospode i seljaka, gde se mizali govori i nazdravice. Selo oduševljeno s te slave. Dečak Milan sve to slavije promatrao. Njegovi roditelji odluče poslati ga u školu da postane pop, čime je bio Milan sasma zadovoljan. — U ovom slučaju su čast i slava ponekako dečaka i njegove roditelje, da ga školaju za svećenika.

I imitacija igra znatnu ulogu u biranju zvanja. Ako su učitelj ili učiteljica vrlo simpatične, ugledne i poštovane ličnosti u selu, ono će dati više svoje mladež u školu, da postanu učitelji - ice.

Ovo imitovanje i želja postati što je već neko drugi postigao, ima svojih dobrih i zlih strana, rodi dobrim posledicama, ali u mnogo slučajeva više zlima, jer tu ne dolazi u račun veselje, sposobnost i prirodjene sklonosti.

I okolnosti prečesto određuju zvanje nekoga. U selu ili gradu traži zanatlija naučnika, evo odmah nekog oca, da mu izruči svog sina. U tvom sedištu prebivanja postoji neka srednja škola; — sva mladež na raspolaganju hrli tamo.

Uboštvo takodjer jest jedan veliki činilac u izboru zvanja i zanimanja.

Tako vidimo, da mnogošta spoljašna upliviše na budući život mladeži, mnogo zгода i nezгода, prilika i neprilika postavljaju dečaka ili devojčicu na neko mesto, i u neki položaj, što ne odgovara njihovoj čudi i prirodjenim nagnućima. Nažalost opažamo dnevice, da vrlo malo ili ništa ne odlučuje unutrašnjost čoveka na njegovo zvanje. Tako stoji činjenica, da najveći deo ljudstva, osobito činovništva, nije na svome mestu, da mnogi pokrivaju položaje što pripadaju drugima.

Odatle sve zlo, a ništa dobra, jer mnogo je pozvanih, a malo odabranih. A samo pozvani i odabrani zasedaju dostojno pravedno i naravno svoje položaje u korist i čast svoju i ljudsku.

(Dalje.)

Obisk na Montessorijskí šoli na Holandskem

Med vsemi državami Evrope je Holandska menda danes edina, kjer je metoda Montessorijeve zavzela velik razmah.

Prva šola te vrste je nastala v Haagu l. 1914. po prizadevanju Fr. Prins Werkerja, ki je tri leta kasneje ustanovil tudi «Društvo Montessori». Danes ima to udruženje svoje podružnice v Amsterdamu, Amersfortu in v mnogih drugih holandskih mestih. Število šol se množi vsako leto in v začetku 1924. jih je bilo že okoli 30. Največ jih imata mesti Amsterdam in Haag, najdemo jih pa še v drugih 12 mestih.

Prve šole so bile zasebne, danes imamo zraven teh tudi občinske zavode. Najpristnejše in najboljše, kjer je vpeljana čista montessorijska metoda, so šole v Amersfortu, Amsterdamu in nekatere tudi v Haagu.

Od dveh najboljših Amsterdamskih šol je ena občinska in je nameščena v poslopju navadne petrazredne ljudske šole, kjer sta dve šolski sobi namenjeni otrokom od 3 do 6 let, bratom in sestram

drugih učencev. V eni teh sob je «Otroška hiša Montessori», v drugi pa moderniziran frobelijanski otroški vrtec. Obisk v obe inštituciji je dovoljen proti plačilu, otroci ubogih plačajo malo in v razmerju s zaslužkom staršev. V prvi je vpisanih 40 otrok, ki jih nadzorujeta 2 učiteljici. Prostor je lep. Soba je velika, polna svetlobe in ima hodnik zase.

Tik ob nji je dvorišče, na katerem je kup peska za otroško igro. Otroci prihajajo v šolo ob 9.; najprej je na vrsti snaženje, potem pa pride delo. Delajo do 11. V sobi vladata mir in tihota, a je ta tihota vesela, ni v njej dolgočasja, ne lenuharjenja, ne praznega dela, ki bi utrujalo otroške možgane, in niti klepetanja. Oprava je izborna; vsega je, kar je potrebno za montessorijsko metodo in vsak otrok je zaposlen z onim, kar ga v tistem hipu najbolj zanima. Mnogi otroci, posebno najmanjši, opravljajo dela iz praktičnega življenja, kar v Holandiji posebno gojijo. Vsi delajo z veliko samostojnostjo, včasih vsak sam zase, včasih v skupinah po 3 do 4, posebno pa 5 ali 6 letni. Med delom si medsebojno pomagajo. Ko se bliža 11. ura, delo ponehuje in učiteljica zaukaže odmor, ali pa nastopijo muzikalne vaje, ki jih ona prav lepo vodi.

Otroci in učiteljice.

Otroci se gibljejo, sledeč glasbenim ritmom z ljubkostjo in veseljem; na obrazih jim je videti izraze ugajanja in oni samohotno tolmačijo godbo z gibi in gestami, ali pa včasih tudi posnema o eden drugega. Najmanjši se čisto nič ne ozirajo na večje in plešejo po svoje. Po teh vajah gredo za pol ure na dvorišče, opoldne pa se vrnejo domov. Ob 2. pride o spet v šolo, kjer ostanejo do 4. V teh dveh urah opravijo vso pripravo, osnažijo šolsko sobo, rišejo, izvajajo spet muzikalne vaje in se igrajo na čivorišču.

Učiteljice dajo najboljše utis, razumevajo dobro metodo, so previdne, mirne in uljudne z otroki. Puščajo jim, da delajo prosto, posvečajo veliko skrb gradivu, ki ga ohranijo čisto in v najboljšem stanju. Mnogo predmetov izdelajo same z natančnostjo in eleganco.

Froebeljanski otroški vrtec, ki je Montessorijevi šoli pridružen, poudarja še bolj veliko prednost montessorijske metode in njenih pedagoških osvojitvev.

Stari otrok (povečini) prosijo, da ne bi ti po dokončanem 6. letu šli v navadne ljudske šole, kot bi morali, ampak želijo, da nadaljujejo svoj pouk po metodi Montessori.

Neka druga velika šola, ki pa je zasebna, je namočena v neki palači. Ima pet razredov, dva po 25 vpisancev za otroke od 3. do 5. in pol leta, enega za one od 5½ leta do 7. ali 8., enega za deco 6.—8. let, ki je začela hoditi v šolo po 5. starostnem letu in končno še en razred za dečke od 8.—12. let. V vseh razredih je največ 25 vpisancev. V letošnjem šolskem letu (1925-26) bo imela šola še en razred za otroke od 12.—16. leta, tako da bo mogoče montessorijski pouk tja gori do vseučiliških let. Ta bi bil prvi poizkus v Holandiji, a učni načrt ni še izdelan. «V to svrhu», mi je rekla učiteljica navšjelega razreda Fr. Josten, «se moramo še sporazumeti z doktorico Montessori.»

Zamudniki.

Med 120 vpisanci je 30 otrok, ki uživajo pouk zastoj, vsi drugi plačujejo letno od 50 do 300 gldinarjev, vedno v razmerju z zaslužki staršev. Občina nakazuje malo vsoto za nakup didaktičnih priprav, za knjige itd. Papir, svinčniki in zvezki so ponajveč lastnina otrok. V vsakem razredu je ena učiteljica za 25 vpisancev. V onih razredih, ki jih obiskujejo otroci že odrasčeni (ki niso uživali pouka v «Otroški hiši»), učita v prvih šolskih urah po dve učiteljici hkratu, ker so ti otroci bolj potrebni individualnega pouka od onih, ki so ga imeli od prvega začetka. Fr. Josten mi je pravila, da so to na težji otroci, posebno pa oni, ki so obiskovali froebeljanske šolske vrtce, tako da so morali skleniti, ne sprejemati več otrok, ki so starejši od 3 ali 4 let. Toda vendar je bilo opaziti, da tudi ta deca, dasi je v splošnem neredna, nepazljiva in nestanovitna v delu, kaže posebno veselje do gradiva, ki ga obdeluje rada, a se vendar včasih moti. Videla sem sedemletnega otroka, «porednega, neubogivega», kakor je menila učiteljica, ki je pisal števila po tabli, počenši od 100 dobre pol ure. Držal je v roki en konec verige od sto, ki je ležala pred njim na mizi, prešteval je po pet biserov hkratu in zapisaval skrbno novo število (100, 105, 110 itd.). Tako se je zamislil v svojo delo, da ni niti pazil na to, kaj se je zgodilo okoli nje. Hodil je od časa do časa k učiteljici, da bi rešil kak dvom in se potem lotil spet dela. «Danes je že tretji dan, ker dela to delo»,

mi je pravila učiteljica «in doslej ni še nikogar dražil, ne nikomur bil v napoto.» Večina otrok tega razreda, ki so bili popolnoma analfabetški, se danes zanima za črke in sestavlja pridno besede iz črk, izrezanih iz lepenke. Razred, ki je vzporeden in ima otroke iz «Otroške hiše», nudi povsem drugačen pogled: Otroci delajo zdržema, prično in z vidnim zanimanjem. Dvakrat sem obiskala to šolo, a so se vsekdar ti otroci (25 jih je po številu) pečali le z didaktičnim gradivom. Delo je trajalo čez 2 uri (od 9¼ do 11½), a ni bilo enega brez dela. Včasih je ta ali oni prenehal s svojim delom, se približal sosedu, gledal nekaj časa njegov opravke in mu dal morda tudi kak nasvet; včasih pa se je tiho vsedel v kot, se zamislil, a potem hajdi, spet znova na delo. Uspehi so najboljši. Kakor zatrjuje Fr. Josten, ti otroci presejajo v delu za dva ali tri letnike učence navadnih ljudskih šol.

Delo in svoboda.

V razredih za očiščene učence so otroci od 8.—12. leta. Šolska soba ni baš velika, a je polna svetlobe in pristrčnosti. Mize, temnordečih črt, podobne stolice s slamnatimi sedeži, omare in police s šolsko pripravo, s knjigami in zvezki. Na vsaki mizi so cvetice v malih vazah, ali ptičji in drobne, nagačene živali, na policah so školjke, korali in različne kulture rastlin. Po stenah visijo podobe in slike doktorice Montessorijeve. Iz oken se vidi kanal z zelenim travnikom in dalje še jadrniki parnikov v pristanu. Splošni utis je lepota in pristrčnost; živi v kraju pokojnega mira, resnega dela in polnem veselja. Vsi otroci delajo; sami ali po skupinah. Učiteljica (Fr. Josten) mi je pravila, da včasih povabi zjutraj, v začetku dela, deco, ki je na isti višini, k skupnemu delu pod njenim vodstvom.

Tako se jez godilo tudi v tistem jutru, ko sem obiskala šolo. Izmed 24 pričujočih je bilo 14, ki so pisali sestavek po narekovanju in so ga logično analizirali. Delo je trajalo 15 minut. Kadar je učiteljica rekla «dovolj», je neka deklica prosila, da bi smela delo nadaljevati. Po dobljenem dovoljenju je organizirala skupino 5 otrok, dva dečka in tri deklice, ter je sama nadaljevala delo učiteljice; tako so nadaljevali z delom še celih 20 minut resno in živo ter se pri tem tudi razgovarjali o vsem, kar so napisali. Fr. Josten mi je rekla, da se v teh večjih otrocih jasno kaže nagon k skupnemu delu. Medtem ko mlajši delajo sami zase ter se začenjajo le polagoma zanimati za delo sosedu, pa večji raje delajo skupno. Ne kažejo pa nagnenja k skupnemu delu, ki ga naloži razredu učitelj ali pa ga nasvetuje eden od njih (kakor kaže Daltonov načrt), ampak se združijo k skupnemu opravilu po skupnem zanimanju, tako da vsakdo od njih more kaj sam doprinese k delu iz lastnega znanja in izkušnje ter dobiti pomoči pri drugih in se veseliti v skupni radosti napredka, izvojevanega v skupnem naporu. Ni-li to najboljši dokaz, da montessorijska metoda navaja k pravi kolektivni racionalnosti?

Mala muzikantinja.

Prostor mi ne dovoljuje, da bi se ustavila še naprej pri delu otrok tega razreda, ki zasluži največjo pažnjo in je vredno posnemanja. Naj navedem še en primer: Neka devetletna deklica je igrala na glasbilo (della Maccheroni, imenovanem), ki je podobno citram, glasbo malih muzikalnih kosov, ki so bili napisani na koščekih papirja. Ko sem bila vstopila, sem jo bila našla pri tem delu. Igrala je približno 40 minut, nato je vzela sama notni papir in začela pisati sama nanj lastno kompozicijo. Ko

je to dokončala, je spet zaigrala svojo pesem učiteljici in nekaterim zbranim otrokom. Učiteljica jo je opozorila na par napak, ki jih je deklica popravila. Začela je spet igrati, preigrala pesem parkrat in jo nato skrbno prepisala v notni zvezek. Potem je vzela računalo in sedla k mizi, ter začela delati računske vaje v množenju števil z mnogimi mesti. Delala je hitro in gotovo. Potem je šla parkrat okrog po sobi, se vstavila pri oknu, nato pa se lotila spet množenja, tokrat pa brez pripomočka ter je tako sama prešla iz konkretnega v abstraktno.

V vsem je delala približno 2 uri (od 9 $\frac{1}{2}$ —11.). Fr. Josten mi je pravila, da se deklica obnaša že dober teden tako, ali glasbena kompozicija se ji je rodila šele danes po večdnevni vaji. V razredu je duh dela, ni otročarij, ne lenobe ne dolgočasje. Resni, zamišljeni obrazi; včasih se kdo tudi zasmije. Eni pomagajo drugim ter se vprašujejo natihoma med seboj.

Opoldne otroci zapuščajo čelo, pospravijo učno gradivo in gredo domov. Ob dveh se vrnejo in ostajajo do štirih. V teh urah rišejo, delajo ročno delo in delo na vrtu. Delajo tudi v lesu in sicer dečki kakor tudi deklice. Deklice šivajo in plečejo. Praktična dela se izvršijo povečini ob sobotah.

Vrt.

Šola ima majhen košček zemlje, ki je porazdeljen v vrtnice, za vsak razred enega. Vrt najvišjega razreda obdelujejo prav dobro otroci sami. (Fr. Josten je velika ljubiteljica vrtnega dela in pozna prav dobro botaniko.) V vrtu je majhna sipina in gozdček. Tam rastejo rastline, ki jih je treba pogostoma močiti; a so tudi take, ki uspevajo na kamenitih tleh. Ima tudi kulturo redkih cvetic, vodnjake z vodo, izkopane od samih otrok itd. Fr. Josten mi je pokazala otroška dela, krasne risbe, skice, sestavke, aritmetične naloge, geometrijske račune, študije iz narave, zemljepisja, zgodovine, francoske sestavke in glasbene kompozicije. Delo z malimi (3—6 let) napreduje prav dobro. Iz vsake sobe prideš na dvorišče s peskom, kjer se otroci igrajo ob lepem vremenu. Imajo tudi sobo s klavirjem, kjer je na tleh zaznamovana smer za muzikalne vaje.

Starši in montessorijska metoda.

Vsled prošnje staršev otrok, ki obiskuje »Otroški zavod Montessori« pri občinskih šolah (ti starši so povečini delavci raznih velikih podjetij), je ob-

čina sklenila, da odpre letos še šest montessorijskih razredov pri občinskih ljudskih šolah. Upajo, tako mi je zatrjevala Fr. Josten, da bodo sčasoma tudi te šole izpremenjene v montessorijske! Kakor zatrjujejo učitelji, so otroci, ki pridejo v občinske ljudske šole iz montessorijskih zavodov, najboljše učenci, ki presegajo ostale v znanju in delovni ročnosti. Amsterdamska občina je preračunala, da montessorijska šola ni dražja od navadne ljudske šole in je zato ugodila prošnji staršev.

V Haagu je nekaj montessorijskih šol in so vse občinske, z izjemo ene, ki je zasebna in jo vzdržuje »Društvo Montessori«. Vse šole imajo svoja posebna poslopja, ki so dobro opremljena. Imajo šest razredov po 30 otrok. Učiteljicam v pomoč so praktikanke. Dve šoli imata že ljudskošolske razrede za deco 6.—8. let. Samo zasebna šola ima eden razred za odrastle (od 8.—12. let), ki ga vodi učitelj. Šole so nameščene v delavskem okrožju, kjer so delavske hiše. V eni teh palač, komaj dograjenih in obljudenih, je paviljon na dvorišču, kakor ga je zamislila doktorica Montessorijeva, za delavsko deco. Nisem videla drugega kot lepe prostore, ki pa nimajo še oprave ter tedaj šola še ne deluje. Tudi v Haagu so starši, kot v Amsterdamu, zaprosili občino za ustanovitev montessorijskih šol in so prošnjo podprli z ugotovitvijo, da se v teh šolah otroci pripravljajo uspešneje za praktično življenje, se nauče kmalu in z lahkoto branja in računanja ter se v splošnem prej razvijejo nego drugod. Občina je ugodila prošnji in je začela v poletju 1924. leta zidati štiri poslopja za ljudsko šolo montessorijevega tipa za deco 6.—12. let. Učna doba se bo v bodočnosti raztegnila na 16. starostno leto. Na več težave je pa z učiteljstvom, ki ga ni najti dobro izvežbanega.

V nekaterih šolah v Haagu učiteljice pa ne sledijo čisti montessorijski metodi. To dejstvo je zakrivilo ponajveč še pomanjkanje usposobljenega učiteljstva, ki ga je bilo treba, po kratki pripravi, tedaj nezadostni, prevzeti iz froebelijanskih tečajev. Te učiteljice ne razumevajo prav montessorijske metode in jo tedaj kvarijo. Ko sem obiskala šole v Haagu, sem posebno opazila močno razliko med uspehi prave in pokvarjene montessorijske metode. Toda tudi v poslednjem slučaju otroci kažejo čisto drugačno ravnanje do igrač, do vzgojnega dela in didaktičnega gradiva Montessorijeve. S prvimi igrajo, z drugimi pa delajo resno in dolgo.

Julija Faussek.

Na pragu šolske godine

Opet počima nova školska godina.

Pa neka! Bilo dosta praznika i odmarana i za nas učitelje i za učenike; možda i previše.

Danas valja nam ići opet u školske dvorane, da vršimo svoje sveto uzgojno i kulturno zvanje. I pri toj pomisli raduju nam se druge misli, niču uspomene, na ranije i najdalje; na početku nove školske godine otvaraju nam se neke rane, boli, a pred oči nam dolaze vesele a i važne slike i prizori... Bilo doba, kad mi stariji učitelji radosnim srcem dočekivamo otvorenje školskih dvorana i počimanje obuke. Bijasmo svaki na svome mestu ne samo od lani, nego možda pet, deset, čak i dvadesetak a i više godina. Tekom praznika mogosmo se pripraviti za obuku te stvoriti planove, napisati, sastaviti, proučiti obučno gradivo i sve lepo udesiti za pravilno i uspešno podučavanje. To mogosmo, jer znadjosmo za sutrašnji dan; znasmo da smo da-

nas, da ćemo biti i sutra na svome službenom mestu i da ćemo imati tu i tu decu, taj i taj razred. Radi tih okolnosti mi se učitelji mogosmo telom i duhom pripraviti za podučavanje, željom, da što savjesnije da što bolje, lepše i uzornije delujemo u školi, a ujedno osvedočeni, da ćemo time ne samo sebi laknati i udovoljiti nego i lepo poslužiti deci i njihovim roditeljima, sve na radost i utehu svomu, narodnu te školskih nadzornika i vlasti.

I učitelj u predratno doba, veran sin svoga naroda, demokrata i rodoljub svim svojim bićem nastojao je što veće uspehe postizavati u školi i što više koristiti i izvan škole, radeći kao kulturni ne-sebični radnik. Naš učitelj u ono doba bio je glavni pokretač mnogih kulturnih ustanova; na njemu se gradile, on ih držao na svojim plećima, ulivajući u nje svoju dušu, svoju snagu, svoje znanje. Mnogošta nebi bilo u našim pokrajinama bez našeg učiteljstva. Predratna škola i njezino osnovno učiteljstvo blagoslovno je delovala na prosvetnoj zgradi svoga

naroda. Učitelji tada bili su ujedno učitelji, uzgajatelji, poljodelci, pevovodje, orguljaši; bili su duša raznih čitaona, posudionica, zadruga; gdje se što snovalo, radilo i postiglo, toga nije bilo bez učitelja.

Sve to bilo, a sad se spominjalo. Odatle naša briga, naša bol i neugodno razmišljanje na pragu nove školske godine.

Ne možemo inače a da ne svrnemo pogled na čitavu našu zemlju. Sutra imali bismo započeti z obukom, a koliko nas je na broju u Istri? Koliko? Toga danas ni sami ne znamo. Tek znamo, da čitava prava Istra s ove strane Učke jedva broji tridesetak učitelja, a u staroj Liburniji opet nešto toliko. A bejaše nas tik pred ratom oko 250.

Tako lani, a ove školske godine — ko zna koliko će nas biti?! Danas jesam, sutra nisam. Ovo je naša sudbina, a ujedno i naša bol. Danas sam na svome službenom mestu, a možda već mi se piše «pokrački» dekret premeštenja, suspendovanja, umirovljenja...

Raditi?! Sladak je rad prema svojem temperamentu i osvedočenju; ugodan je slobodan posao;

dočim usrećuje čoveka kad mu je slobodno — slobodno revnovati i udejsviti se prema svojim sposobnostima i prema svome oduševljenju. Takav rad i posao blaži i usrećuje radenika, duševnog i manualnog, pa i nosi plodove u svakome obziru.

Krasno je raditi, a za svoj rad primati zasluženu nagradu, pohvalu, priznanje osim svoje zadovoljštine. Hoćete li da o tome pišemo? Ne uvedi me u napast! Ne ne ćemo! Mi moramo «raditi», a «raditi» ne možemo ni marimo. Domalo ćemo u školu, a nama je sudjeno, da «poučavamo i uzgajamo» decu njima nerazumljivim jezikom. Tomu se protivi pedagogija i uzgojeslovje.

Na pragu smo školske godine. Ne znamo što će biti s nama sutra; ne znamo što i kako ćemo podučavati. Nismo već pravi učitelji ni prosvetitelji. Ozalečismo se od ono malo preostalih kulturnih i gospodarskih institucija. Nismo već ni učitelji, ni pravi kulturni radnici; pukli smo strojevi. I ti strojevi zamalo polaže u svoje škole i razrede živeći kao nemi kipovi.

Tako zvana škola počima i s njom naš t. zv. kulturni rad...

V XXX. stoletju

Skoro tragedija. (Iz španščine).

Osebe: **Para**, učitelj; Glas (iz višav); **Prodromus**, genij vzgojstva, reformator. Četa velikih pedagoga; množica. Čas: sedanjost, pozno ponoči.

Para (sedi za mizo, vzdihla in si puli lase): Leščerba pojema, pozno mora že biti. Oh, kaj vse človek dočaka! Ves večer si že ubijam glavo in še vedno ne razumem...

Glas (nizko, skrivnostno in kakor odmev): Ne razumem? Čas se bliža in vse bo jasno!

Para (privzdigne glavo): Kdo si, prijatelj? Kakor rešitelj se mi zdiš. O, da bi že bilo jasno, res! Ali bojim se, da mi ne bo nikdar. Zastoj si belim glavo. Koliko reform sem že doživel in pri vsaki sem kaj razumel. Zdaj me je pa Bog udaril s slepoto; čim bolj mislim, tem bolj se mi megli...

Glas: Ne veruješ? Ne zaneseš se na besedo, ki jo čuješ? Jasno bo...

Para (pozorno, z rahlim upanjem na obrazu): Saj bi se zanesel, saj bi verjel, ko bi imel komu. Toda glas čujem in nikogar ne vidim. Nad menoj pa visi vsa teža preklestva. Jutri bom stopil pred drobnjad in bom govoril. Križ bo, ti rečem! Videli bodo, kako se usta odpirajo. Čuli, čuli pa bodo kakor glušci! Veruj mi, naposled je vendar bolje, če čujem, kakor pa če vidim! Tebe ne vidim, a te vsaj čujem in tvoje besede so kakor balzam.

Glas (mehkeje, a še vedno iz višav): Jasno bo, a potrebno je zaupanje. Če ne zaupaš, je vse izgubljeno!

Para (malo prepričano): Kako lepe besede! Kadar jih čujem, me vedno ganejo. Ampak problem se mi zdi prevelik, prezamotan za moje možgane. Tudi če mi natančno pojasniš, ne vem, če me boš razsvetlil, ne vem, če bom razumel. (Maje z glavo neverno).

Glas (sladko): Zaupaj in vse bo jasno ko beli dan. Toda povedal še nisi, kakšen je tvoj veliki problem.

Para (obupano, glava mu upade): Saj to je! Kako bi se zanesel, ko gre za tako nenavadno stvar! Nova metoda petja, risanja, prirodoznanstva in drugega so igrače proti mojemu problemu. Joj in prejoj!

Glas (še slajše): Torej reci, povej nekoliko!

Para (milo zastoče in si spet začne puliti lase): Vse nič ne izda, tudi če zinem! Problem je huje zavozlan kot gordijski voz. Tam je bil vsaj le en voz, tukaj pa jih je sedemkrat sedem. Povedal ti bom, moj neznan prijatelj, in ne bo mogoče, da tudi ti ne bi onemel. Primi se trdno, da ne padeš okrog... (Kratka pavza.) Ah, kaj pravim, ne-spametnež! Saj tebi je lahko, ti ne greš jutri v šolo.

Glas (resno): Motiš se, tudi jaz imam opraviti s sličnimi rečmi.

Para (še vedno v obupu): Ali odgovornosti nimaš! Jaz pa jo imam in za vsak prazen nič in še za nič nič. Pogledaj, učim naj vse mogoče in nemože. Saj bi, a kaj, ko so vse moje metode jalove! Dan za dnem moram to poslušati. Zbehan sem kot žival, neurastenija mi lopa po črepinji. Danes je prišlo do viška, težke slutnje prhutajo krog mene kot vampirji z režečimi očmi... Danes sem zvedel, da je bilo vse moje dosedanje počenje bedasto. Pogledaj me, tepca, učil sem branje s knjigami! Saj ni knjig potreba, odveč so te knjige. Manj kot je knjig, temveč je čitanja in znanja. Knjige so nesreča za človeštvo; kot v raju bi živeli, če jih ne bi Antikrist raztrosil po zemlji. A vsega tega nisem do danes vedel in sem pomagal širiti gorje. Najhujše pa je, da tega tudi danes še ne morem razumeti. Joj meni! Mučim si možgani, iščem rešenja, pa izhoda ne najdem. (Zažene se kvišku, oči mu strme nekam daleč). Pač, je rešitev! Ena edina! Ali nisem včasih imel pištole?

Glas (zagrmi): Stoj!

(Vse se potrese, od vseh strani se vijejo v gobo goste megle, šumi in sika, da si Para maši ušesa. Opeteka se in gleda, kakor v halucinaciji. Še enkrat zagrmi: Stoj! Isti trenutke zažari v meglah ogenj in v njem e pokaže mož, oblečen v sholasta, ogrnjen s črnim plaščem. Ne veš, ali je Mefisto, ali Don Juan ali Manzonijev Neznanec).

Neznanec (izpregovori z mogočnim glasom). Prodromus sem, genij vzgojstva in reformator, tvoj najvišji predstojnik. Ali me ne poznaš?

Para (se nekoliko osvsti in globoko prikloni): Glas se mi zdi znan; prejšnji je. Prodromus si torej? Kaj te je prineslo?

Prodromus: Verjel nisi, pojasnit sem ti prišel osebno.

Para (radostno): O sreča! Težke slutnje sem imel... neurastenija... Rešen bom!

Prodromus: Oni problem! Oni problem, ki ti ne gre v glavo!

Para (naglo): Da, radi knjig!

Prodromus (rezko): Ni jih treba v XXX. stoletju!

Para (osuplo): Ali nismo v XX.?

Prodromus (pojasnuje): Smo in nismo. Kakšen genij vzgojstva in kakšen reformator bi bili, če ne bi posegali za toliko vekov naprej?

Para (vstrahu): Za eno tisočletje?

Prodromus: Tudi to je v naši božanski moči. Dekretiramo. Še delj lahko posežemo, a vam zemljanom se začne pri tem prceej mešati.

Para (v skrbih): Kaj pa Gutenberg? Ali se je mož pomotil?

Prodromus: Postavi se v XXX. stoletje in boš videl, da je Gutenberg odveč.

Para: Ali...

Prodromus (odločno): Nič ali! Prihodnost je naša, je last genijev in reformatorjev, je last genijev in reformatorjev in mi lahko anticipiramo...

Para (vmes): Prestavite trideseto stoletje v dvajseto?

Prodromus (slovesno): Da. Ali ti je zdaj jasno?

Para (lice mu začena žareti): Popolnoma. (Pograbi knjigo s police in prižge žepenko, a se premisli. Pogleda Prodromusa, nato pravi): Ne, ni mi še popolnoma jasno. Gutenberg gre pri nas v staro šaro, ker smo napredni in hitimo pred časom. Vendar bo potrebno kakšno nadomestilo. Brali ne bomo več, kako pa bomo kaj zvedeli, na pr. če je kje spet udarila na plan kaka nova učna metoda? Seveda ne bralna, ker je ne bo treba.

Prodromus (se smehlja in nato pomahlja s črnim plaščem. Takoj prihajajo od vseh strani plesnivi možje, Komensky, Locke, Melancton, Rousseau, Pestalozzi in dolga vrsta drugih ter se razvrščajo v krogu okoli Prodromusa, ki se mu spoštljivo in globoko priklanjajo. Genij in reformator jim drži nespoštljivo pridigo): Sami učeni možje ste in knjige ste mazali. Bili ste v velikem, kar je ta uboga Para v malem. Ali ste čuli, kaj je Para vprašal?

Zvezin pevski zbor

«La Voce di Gorizia» je objavila 17. septembra o nastopu našega zbora v Gorici (12. IX.) naslednjo oceno:

Letni vokalni koncert «Zveze učit. društev v Italiji» je postal že običaj in pomenja vsakikrat umetniški dogodek, ki ga je ocenjevati s tehnične in ustvarjalno-glasbene strani.

Tehnično napreduje zbor Z. U. D. I. vedno bolj in na način, oblikujoč kolektivno glasbeno dušo, da je fuzija le vprašanje priprave. Zborova falanga pokaže v svojem ravnovesju takoj barve, ki so ubrane vse na eni paleti.

Z ustvarjalno-glasbene strani nudi Z. U. D. I. vsako leto kako novost slovenske glasbene proizvodnje in

Vsi (ponižno): Nismo.

Prodromus (se jim smeje): Lopovi, natančno ste čuli, le za svoje stole se bojite! (Resno): Nič ne pomaga. Vaša zvezda ugaša, tudi vi greste v staro šaro z Gutenbergom in z njegovim bedastim izumom vred. Starine nazadnjaške, še pokojnine niste vredni! In da vam ne bi padlo še kdaj v glavo mazati papir v času zmagoslavnega radija! Ali si čul Para? To je moj odgovor: z radijem boš delal. Bila bi sramota, če bi imel opraviti z Gutenbergom in z vso to dolgo vrsto bebecv v času radija.

(Prodromus zamahne s plaščem in vrsta pedagogov se izgubi v globine. Nato iztegne roko in ko jo še drži, ga zavijejo megle.)

Para (strmi vanj, obličje se mu sveti v neskončni hvalečnosti. Potem pa zažge knjigo in jo vrže na sredo sobe, zažge drugo, tretjo, vedno več. Z ulice se začuje krik, ljudje prihajajo in ga začudeno gledajo.)

Boječ glas iz množice: Moj Bog, Pari se je zmešalo!

Para (veličastno, s čudovito vizijo v očeh): Beba, tebi se meša! Ali ne vidiš, da smo v XXX. stoletju?

Prodromus (iz megle, silno in mogočno): Tako je! V XXX. stoletju, v znamenju radija!

(Zavesa.)

tako imamo možnost zasledovati napredek in smer slov. glasbe.

In tu naj bo precej dovoljeno opomniti, da je takozvana nova «šola» ali «tendenca» slov. glasbe približati se sistemu — recimo — mednarodnemu. Spretno se izrabljajo tehnično-harmonični in oblikovni viri vseh modernih šol, pozabljajoč pa najvažneše značilnosti, to je narodno barvo slov. pesmi, glavno privlačnost slov. zborne glasbe.

Ne bomo torej kritično preiskovali poedinih izvajanih pesmi, ki so se dale vse z natančnostjo in z osupljivo eksaktnostjo intonacije, da se je zbor spet enkrat uveljavil pod krasnim vodstvom mojstra Srečka Kumarja. Na vsak način je delavnost pevškega zbora Z. U. D. I. hvalevredna in bodi za zgled.

L. V.

Feljton

Stano Kosovel: LORD BYRON

VIII.

«Liberal», ki mu je sprva bilo namenjeno ime «The Carbonar», je propadel. Bolj srdit nego potlačeni, poln mržnje, gneva in notranje upornosti je gledal Byron, kako ginevajo ideali revolucije, katere je oznanjeval v svojih delih in osebno s tolikim prepričanjem. Naposled mu je postalo celo mučno: doma na Angleškem je bil takorekoč izobčen iz literature in iz družbe; v Italiji so ga nadzorovali vojniki, ki so šteli njegove korake in vlekli na uho vsako njegovo besedo. Policija v Bolonji je pošljala papeški vladi v Rim poročila o pesniku v naslednjem stilu: «Byron je pisatelj in je v stanu pridobiti na svojo stran najodličnejše delavce v Bolonji. Ti pa ne simpatizirajo z vlado.»

Tako je prišel Byron polagoma do prepričanja, da je njegovo pesniško delo samo na sebi brez pomena. V njem se je izoblikovala misel, da je za moža dejanja potrebno nekaj več nego pesniška nadarjenost. Dejal si je, da pesnikovanje še ne zadostuje, če hoče človek koristiti človečanstvu. Oprijemal se je misli, da se je treba lotiti realnejših sredstev, če naj ima življenje višjo ceno.

Simpatiziral je že prej s Kreolci v Južni Ameriki. Marljivo je zbiral informativne podatke o njihovi borbi za svobodo in v «Odi na Benetke» je zapisal znamenite besede: «Boljše pasti kot premagan La-

kedemonec, nego živeti v močvirju.» Romantični pesniki so ga v tem vzkliku posnemali; najprej je to storil Mickiewicz, potem pa še naš Prešeren, ko je zapisal: «Če pa nam smrt naklonijo bogovi, manj temna noč je v črnem zemlje krilu — kot so pod solncem sužni dnovi.»

Istočasno je začel pesnik posvečati pozornost Grški. Morda je bila dežela Helenov zanj še bolj mikavna in privlačna radi osebnih spominov na potovanje v Orijent, kjer so nastala prva poglavja «Childa Harolda».

Byron se je iztrgal Tereziji Guiccoli iz objema. Grofice, s katero je živel toliko let v odnošajih, ki niso nikdar bili zgolj zunanji in površni, si ni upal vzeti s seboj na pot. Kakšno je bilo slovo od nje, ne vemo. Vsekakor je jasno, da je Byron prenesel ločitev lažje od grofice, ki ni nikoli nehala kopneti po svojem ljubimcu. O tem priča posebno opis Byrona, ki je izšel v knjigi nad štirideset let po Byronovi smrti in iz katerega veje vsa toplina ljubezni in žarovitost zamaknenosti v lepota Byrona...

V Londonu se je baš tačas osnoval odbor filhelinov. Byron mu je ponudil svoje usluge, ki so bile rade volje sprejete. Predno je zapustil italijanska tla, je še napisal «Bronasto stoletje», nekake vrste protest proti sveti Alijansi. Zavzel se je v njem za svobodo malih, potlačenih držav kot sta bili n. pr. Španija in Grška.

Grški uspehi nad Turki so še bolj obrnili Byronovo pozornost na to deželo. Kmalu se je na

Grškem zvedelo, kakšen prijatelj grškega naroda je Byron. K njemu je bil poslan s primernimi navodili kapetan Blaquiére, ki je imel nalogo pridobivati prijatelje za grško stvar v inozemstvu. Byron ga je sprejel in z zanimanjem poslušal. Sklenil pa je iti osebno v Levant, da se na lastne oči prepriča o položaju.

Meseca maja 1823. je prosil Blaquiére Byrona, naj pospeši odhod. Byron se je medtem uveril, da je treba imeti za grške razmere posebno oko in merilo. Videl je, da presojajo njegovi rojaki Grke zelo enostransko in nestvarno: od blizu skrajno črnogledno, na razdaljo brezmejno optimistično. Strinjal se je popolnoma s sv. Pavlom, ki pravi, da imajo Grki in Židje iste poteze v svojem značaju; oba naroda sta prostaka. Zato je brzdal svoje navdušenje. Pred odhodom na Grško pa je prejel od Goetheja pozdrav — prvega in zadnjega v svojem življenju.

[Dalje.]

Razno

Šolska stanovanja in didaktični ravnatelji. Ponekod prakticirajo ravnatelji tako, da si čisto samovoljno osvoje stanovanje v šolskih prostorih, kljub naredbi, da isto pripada učiteljstvu. Didaktični ravnatelj ima vendar večjo plačo od učitelja, in bi tedaj lažje plačeval najemnino. Poleg šolskega stanovanja pa dobi tudi vrt, ker učitelj gotovo ne bo skrbel in ne bi mogel skrbeti za obdelavo istega ako mora stanovati daleč od šolskega poslopja.

Stanovanja v šolskih poslopih pripadajo učiteljstvu po vsej pravici, posebno pa še šolski vrt, katerega naj obdeluje s šolarji, tako da se isti vadijo o racionalnem obdelovanju zemlje. Drugače pa je bolje, da se šolski vrti spremene v parke. — Opozorjamo šolsko oblast, da uredi vprašanje šolskih stanovanj in vrtov.

Pokrajinska skupščina UJU, poverjenišvo Ljubljana se je vršila 4. in 5. julija v Šoštanju. Iz tajniškega poročila izvemo, da šteje organizacija v Sloveniji 32 okrajnih društev s 2683 člani proti lanskim 2486.

Organizacija je posvetila v preteklem letu največ pažnje načrtu novega šolskega zakona. Odnosno k načrtu je vodstvo opetovano tolmačilo merodajnim faktorjem zahteve in sodbe učiteljstva. Delegacijsko zborovanje je preteklo precej živo. Skupščina je praznovala tudi 40-letni jubilej tov. H. Stanojevića in 30-letni jubilej poverjenika L. Jelenca.

Skupščini sta bila podana dva referata, in sicer je predaval K. Hren o temi «Sedanja doba in učiteljstvo», H. Stanojević pa o temi «Novi pokret v vaspitanju; radna šola i Daltonski plan».

Tajniško poročilo ne poda celotne slike o notranjem snovanju, o uspehih in neuspehih organizacije kot zaščitnice učiteljstva in šole. Delegacija ni zamislila za bodočnost nikakega novega programa. Samoizobraževalna akcija bo ždelo tudi v naprej disorijentirana, brez sistema, brez centralizacije, dasi ima organizacija precejšnje število sposobnih in voljnih mož, ki bi to delo izvedli v veliko korist stanu in narodu. — Pred delegacijo so podajali tovariši v strokovnem glasilu misli o ustanovitvi učiteljskega pevskega zbora. Na skupščini je zaspalo vse skupaj. Organizacija je močna po številu, dejavno pa bi bila lahko močnejša.

Glavna skupščina UJU v Subotici. Jugoslovensko učiteljstvo se je zbralo na glavno skupščino v Subotici 27. — 29. avgusta. Ob raznih prilikah je vznemirjala skupščino opozicija pod vodstvom

bivšega predsednika UJU M. Stankovića. Skupereformi učiteljskih, o nadzorstvu in nadzornikih osnovnih šol i. dr. Po poročilu šteje Udruženje 13 tisoč članov.

Pedagoški teden v Berlinu. Na vabilo centralnega zavoda za vzgojo in pouk v Nemčiji se je zbralo v Berlinu 137 šolnikov iz raznih držav. Pedagogi so obravnavali razna šolska in vzgojna vprašanja v globoko zamišljenih referatih, katerim so sledile debate. — Poleg tega so gosti hospitalirali na šolah raznih tipov in si ogledali poklicno posvetovalnico in psihotehnični zavod. — Studijskega tedna se je udeležilo tudi par tovarišev iz Slovenije.

Privremeni naši učitelji: Mijo Fabeta, dosadani učitelj u Slumu, te Iv. Majcan, dosadani učitelj u Movražu nisu još do danas namešteni, pak su i dotične škole bez učitelja.

Kolca Anka Brnobić premeštena je u Svisvete kod Buzeta, koja škola nije imala lani sreće, pošto, jo ostavile naglo sve imenovane učitelj, sile, jedne i druge narodnosti.

Tov. Silvu Gergiču, učitelju v Britofu, je 2. t. m. umrl oče. Izrekamo sožalje tovarišu in preostalim!

Mazzini. Dolžnosti človeka, — prevedel dr. Alojz Gradnik. — Založ. I. Kleinmayr in Fed. Bamberg v Ljubljani.

Mazzinija smo poznali doslej skoro samo po imenu. To je prvi njegov spis preveden na slovenski jezik obenem najznamenitejše delo, kar jih je izšlo izpod njegovega neobičajno plodovitega peresa. Poglavlja knjige so: o dolžnostih človeka — Bog — Zakon — Dolžnosti do človeštva — Dolžnosti do domovine — Dolžnosti do družine — Dolžnosti do samega sebe — Svoboda — Vzgoja — Udruženje in napredek — Ekonomsko vprašanje — Zaključek. Knjiga je sinteza njegovega nauka in njegove borbe proti vsemu, kar nasprotuje načelom morale, pravice in resnice. Bog kot načelo, narodi kot orodje, udruženje kot sredstvo, dolžnost kot pravilo, človeštvo kot cilj. Katekizem je ta knjiga — potreben vsakemu izobražencu kakor preprostemu delavcu, neizčrpen vir misli in naukov za vsakega javnega delavca, politika, žurnalista. Ta knjiga je dala zasnovo za «Zvezo narodov» Wilsonu, zato so mu bila ob sprejemu v Rim 1. 1919. poklonjena vsa Mazzinijeva dela. Med Slovenci je bil prvi dr. Bogumil Vošniak, ki je pisal o Mazziniju v seriji člankov: «Problem jugoslovenskega naroda», objavljenih v «Jugoslovanski Reči» (Njujork) 1. 1918. Njemu je tudi posvečen prevod te knjige.

«Novi rod», Izšla je 1. številka novega letnika (VI.) ter se razpošilja dosedanjim naročnikom. Poslala pa se je tudi nekaterim, ki lista niso naročili, ki so pa naprošeni tem potom, da ga obdrže oz. oddajo. «Novi rod» je povečan in gotovo vreden oni denar pri današnji dragini knjig. **Uprava.**

POZIV.

Hrv. učiteljstvu Istre. Umočavamo naše učiteljstvo, osobito njegove predstavnike, da točno i hitro priopćavaju svojoj organizaciji dotično našem listu sve učiteljske promene i novosti, — jer obavštiva-nje je glavno u svakoj organizaciji.

Predsedništvo i uredništvo.

POZIV.

Tovarišice in tovariši, ki so premeščeni, naj sporoče svoj novi naslov, če jim je do rednega dostavljanja «Učiteljskega lista». **UPRAVA.**